

גמ' סוכה (ב) - חמתה מרובה מצלתה

רב דניאל שטיין

א. ס' קהלות יעקב (סי' א') - ונראה מדברי רש"י ז"ל הללו דבאמת בתר מלתחת אזלינן ומכשרינן כשהוא מחצה על מחצה, והא דפסלינן כשהוא למעלה כי הדדי אינו משום דמחצה על מחצה פסול אלא משום דממילא למטה רובו חמתה ובטל הצל ברוב חמתה וכו'. ודעת ר"ת ז"ל נראה דסובר דצל אינו כלל מעיקר תנאי הכשירא דסוכה, והא דאמרינן בכולה מכלתין חמתה מרובה מצילתה סימנא הוא דנקט דכיון שחמתה מרובה נמצא שסככה מיעוט נגד הבלתי מסוכך.

ב. רמב"ן מלהמות ה' (י: בדפי הרי"ף) - דכי אמריל פרוץ כעומד מותר ה"מ בדופן שבת ובסכך פסול דכי היכי דאגמריה רחמנא למשה התם לא תפרוץ רובא ה"נ אגמריה בסוכה לא תסכך בפסול רובא הא כי הדדי תרוייהו מותרין אף על פי שהוא חשוב כפרוץ לענין הכשרה דסוכה מיהו אין פסולה רבה על הכשרה אבל באויר א"א לומר כן שכיון שאם הם שוין מלמעלה האויר רבה מלמטה הרי נפרץ רובה דסוכה בצל תלה לה רחמנא והרי אין זו עשויה לצל יומם מחורב שהרי חמה רבה עליה מלמטה ומבטלה מתורת סוכה ומש"ה בעינן שוין מלמטה.

ג. תוס' רי"ד (כב:) - ומאי דקשיא ליה למר דהא רב פפא גופיה סבירא ליה פרוץ כעומד מותר ואפ"ל גבי סכך, הני מילי כשהיה הסכך מסוכך בסכך כשר ובסכך פסול שאין החמה נכנסת שם, אבל כשהיה חציו מסוכך וחציו אויר, שהחמה נכנסת משם ומתרבת בסוכה, אין לומר שם פרוץ כעומד מותר, שהרי חמתה מרובה מצילתה, וכל זמן שחמתה מרובה מצילתה אפ"ל היה נכון שלא בא החמה אלא מחור אחר קטן הויא פסולה, דכיון דחמתה מרובה מצילתה בטל ליה להאי סכך לגמרי כאילו אינו.

ד. ר"ן (א. בדפי הרי"ף) - כתב רש"י ז"ל המועט בטל ברוב והרי הוא כמי שאינו ולא רצה לומר שהסכך המועט יהא בטל לגמרי ברוב המגולה ויהא כאילו אין שם סכך כלל וכמו שראיתי מי שכתב כן וכו' אלא מצלתה דלמטה קאמר שהיא בטלה לגבי חמתה שהיא מרובה הימנה.

ה. חכמת שלמה (סי' תרל"א סע' א') - ולא ידעתי למה לא הוכיח בלא"ה דהיכי דהדבר ניכר קיי"ל בכל דוכתא דלא שייך ביטול.

ו. רא"ש (פ"א סי' י"ב) - אמר רב חסדא והוא שעשאה לצל להתלונן תחתיה מחורב וממטר. אבל לצניעותא בעלמא אין שם סוכה עליה. ורבינו תם פ"י שעשאה לצל ולא מעובה להגן מן המטר.

ז. הגהות מיימוניות (פ"ה סוכה ה"ט) - ור"ת פירש והוא שעשוי לצל ולא מעובה להגן מן הגשמים שזו פסולה דאי כשרה וכו' אמאי אמר פרק הישן ובפ"ק דתענית דגשמים בחג סימן קללה הוא, והא דתנן המעובה כמין בית כשירה צ"ל שאין מצלת מן הגשמים שלבסוף יורדין דרך הגג. ומעשה שסיכך ה"ר שמעון גיסו של ר"ת בנסרים שאין בהן ד' טפחים ועשה סוכה יפה מאד כעין כיפה ותקוע במסמרות ופסלה ר"ת משום דמצלת מן הגשמים אבל השכיבן זה אצל זה כשרה דאין מצלת מן הגשמים.

ח. שו"ע (סי' תרל"א סע' ג') - דרך הסיכוך להיות קל, כדי שיראו ממנו הכוכבים הגדולים, היתה מעובה כמין בית, אף על פי שאין הכוכבים נראים מתוכה, כשרה. [משנ"ב (שם ס"ק ה')] - והאחרונים כתבו דלכתחלה בעינן דאפילו בלילה יראו כוכבי לילה בתוכה ובד"מ הביא בשם מהרי"ל דמותר לסכך הסוכה עב הרבה דא"א שלא יראו בה כוכבים אף על גב דבלילה אינו רואה הכוכבים מ"מ ביום איכא חורים וסדקים בכמה מקומות עכ"ל וכו'. ועיין בפמ"ג שכתב דאפשר לענין ראיית הכוכבים די בכל הסוכה אם הוא רואה רק במקום אחד משא"כ באם היה מעובה הרבה מאוד עד שאין הגשם יכול לירד בתוכו למ"ד דפסולה כל שיש ד' טפחים ביחד סכך פסול מקרי]. [משנ"ב (ס"ק ו')] - וכתבו האחרונים דמ"מ אם היא מעובה כ"כ עד שאין הגשמים יכולים לירד בתוכה אפילו כשירדין גשמים מרובים וא"כ הוי כעין בית יש להחמיר ולפסול משום גזירת בית. ומ"מ בדיעבד כאשר א"א ליטול קצת מהסכך מפני איזה סיבה יש לסמוך על המכשירין].

ט. תשו' תשובות והנהגות (ה"ב סי' ש"י) - שיש להסתפק בסברת רבינו תם שפוסל סוכה שאין גשמים יורדים בתוכה, דאם טעמו לפסול משום דהוה כעין בית, א"כ בסוכה זו יש להכשיר. דכי האי גוונא אינו "כעין בית", דמה שאין גשמים יורדים אינו משום שהסכך מעובה "כעין בית", אלא עשוי מנסרים דקים אלא שעומדים באופן שמונע ירידת גשמים וכו', אבל אי נימא דהגדר שסוכה משמעותה עראי וכו' וקבע רבינו תם שיעור עראי עד שאפילו גשמים יורדים, ובלאו הכי חסר בשיעור עראי שצריך לסוכה, ואם כן כאן לא מספיק עראי, שאין גשמים יורדים וחסר בעראי ופסול.

י. שער הציון (סי' תרל"ג ס"ק ו') - וכתבו התוספות והר"ן דכל זה בדפנות, אבל בסכך, שעיקר הסוכה על שם הסכך, לא מתכשרא מן התורה עד דעביד לה ארעי, דהיינו, שלא יקבע הנסרים של הסכך במסמרים.

יא. ב"ח (סי' תרל"א ס"ק ב') - וכן כתבו התוספות בריש פרק קמא דסוכה (ב. ד"ה כי דבעינן שיהא הסכך עראי שירדו גשמים לתוכה.